

Barbara Sikora, Bronisław Michał Boryca

Sprawozdanie
z badania kształcenia
kompetencji kluczowych uczniów
prowadzonego
w formie monitorowania
w roku szkolnym 2018/2019

Fundusze
Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Redakcja merytoryczna
Wydział Nadzoru Pedagogicznego
Bronisław Michał Boryca

Redakcja językowa i korekta
Karolina Strugińska

Redakcja techniczna, skład, projekt okładki
Barbara Jechalska

Ośrodek Rozwoju Edukacji
Warszawa 2020

ISBN 978-83-66047-86-0

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach licencji CC BY-NC 4.0 Polska
(<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.pl>).

Ośrodek Rozwoju Edukacji
Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
www.ore.edu.pl
tel. 22 345 37 00

Sprawozdanie powstało w ramach utrzymania trwałości projektu „Przywództwo – opracowanie modeli kształcenia i wspierania kadry kierowniczej systemu oświaty”.

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Spis treści

I. Wprowadzenie	5
II. Wyniki monitorowania.....	5
III. Wnioski z przeprowadzonego badania	20
1. Wnioski wynikające z analizy wyników monitorowania.....	20
2. Wnioski dotyczące organizacji monitorowania	22

I. Wprowadzenie

Na podstawie art. 60 ust. 3 pkt 1 *Ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe* Minister Edukacji Narodowej ustala kierunki realizacji polityki oświatowej państwa w danym roku szkolnym. Dokument ten w szczególności określa zadania planowe z zakresu nadzoru pedagogicznego dla kuratorów oświaty w odniesieniu do trzech form nadzoru pedagogicznego: kontroli, ewaluacji i monitorowania.

W roku szkolnym 2018/2019 zaplanowano prowadzenie monitorowania kształcenia kompetencji kluczowych uczniów we wszystkich typach szkół. Badania prowadzone były w oparciu o metodologię opracowaną w projekcie pn. „Przywództwo – opracowanie modeli kształcenia i wspierania kadry kierowniczej systemu oświaty”.

Informacje przedstawione w niniejszym sprawozdaniu przygotowano na podstawie wyników i wniosków z nadzoru pedagogicznego sprawowanego przez kuratorów oświaty w roku szkolnym 2018/2019.

II. Wyniki monitorowania

Monitorowanie realizowane było w okresie od września 2018 r. do października 2019 r. i obejmowało szkoły wybrane przez kuratorów oświaty (KO). Monitorowaniem w całym kraju objęto szkoły podstawowe, gimnazja, technika, licea ogólnokształcące, szkoły branżowe I stopnia i szkoły policealne. Proporcje ilościowe typów szkół, w których przeprowadzono badanie, ukazuje poniższa tabela.

Tabela 1.

Lp.	Typ szkoły	Liczba szkół	% szkół (w stosunku do liczby szkół wskazanych do monitorowania w planie nadzoru pedagogicznego KO)
1.	szkoła podstawowa	1253	100%
2.	gimnazjum	52	100%
3.	liceum ogólnokształcące	279	100%
4.	technikum	199	100%
5.	branżowa szkoła I stopnia	117	100%
6.	szkoła policealna	24	100%
Łączna liczba szkół objętych monitorowaniem		1924	100,00%

Obserwacje prowadzone podczas zajęć ukierunkowane były na kształtowanie u uczniów kompetencji kluczowych, takich jak:

- 1) porozumiewanie się w języku ojczystym;
- 2) porozumiewanie się w językach obcych;
- 3) kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne;
- 4) kompetencje informatyczne;
- 5) umiejętność uczenia się;
- 6) kompetencje społeczne i obywatelskie;
- 7) inicjatywność i przedsiębiorczość;
- 8) świadomość i ekspresja kulturalna.

Po dokonaniu analizy sprawozdań z nadzoru pedagogicznego sprawowanego przez kuratorów oświaty można stwierdzić, że do **kompetencji najczęściej kształtowanych** podczas obserwowanych zajęć należały: w szkołach podstawowych – porozumiewanie się w języku ojczystym oraz kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne; w gimnazjach oraz liceach ogólnokształcących – porozumiewanie się w języku ojczystym i umiejętność uczenia się, w technikach – umiejętność uczenia się oraz kompetencje matematyczne i naukowo-techniczne, w szkołach branżowych I stopnia – porozumiewanie się w języku ojczystym i umiejętność uczenia się, natomiast w szkołach policealnych – umiejętność uczenia się. Liczbę wskazań dotyczących poszczególnych kompetencji przedstawia poniższa tabela.

Tabela 2.

SZKOŁA PODSTAWOWA		
Badana kompetencja		Liczba wskazań
1.	porozumiewanie się w języku ojczystym	16
2.	umiejętność uczenia się	6
3.	kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne	13
4.	kompetencje społeczne i obywatelskie	3
5.	porozumiewanie się w językach obcych	0
6.	kompetencje informatyczne	0
7.	inicjatywność i przedsiębiorczość	0
8.	świadomość i ekspresja kulturalna	0

GIMNAZJUM		
Badana kompetencja		Liczba wskazań
1.	porozumiewanie się w języku ojczystym	9
2.	umiejętność uczenia się	9
3.	kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne	5
4.	kompetencje społeczne i obywatelskie	2
5.	porozumiewanie się w językach obcych	0
6.	kompetencje informatyczne	0
7.	inicjatywność i przedsiębiorczość	2
8.	świadomość i ekspresja kulturalna	0
LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE		
Badana kompetencja		Liczba wskazań
1.	porozumiewanie się w języku ojczystym	16
2.	umiejętność uczenia się	14
3.	kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne	11
4.	kompetencje społeczne i obywatelskie	5
5.	porozumiewanie się w językach obcych	0
6.	kompetencje informatyczne	1
7.	inicjatywność i przedsiębiorczość	1
8.	świadomość i ekspresja kulturalna	0
TECHNIKUM		
Badana kompetencja		Liczba wskazań
1.	porozumiewanie się w języku ojczystym	11
2.	umiejętność uczenia się	13

3.	kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne	13
4.	kompetencje społeczne i obywatelskie	3
5.	porozumiewanie się w językach obcych	0
6.	kompetencje informatyczne	2
7.	inicjatywność i przedsiębiorczość	6
8.	świadomość i ekspresja kulturalna	0

BRANŻOWA SZKOŁA I STOPNIA

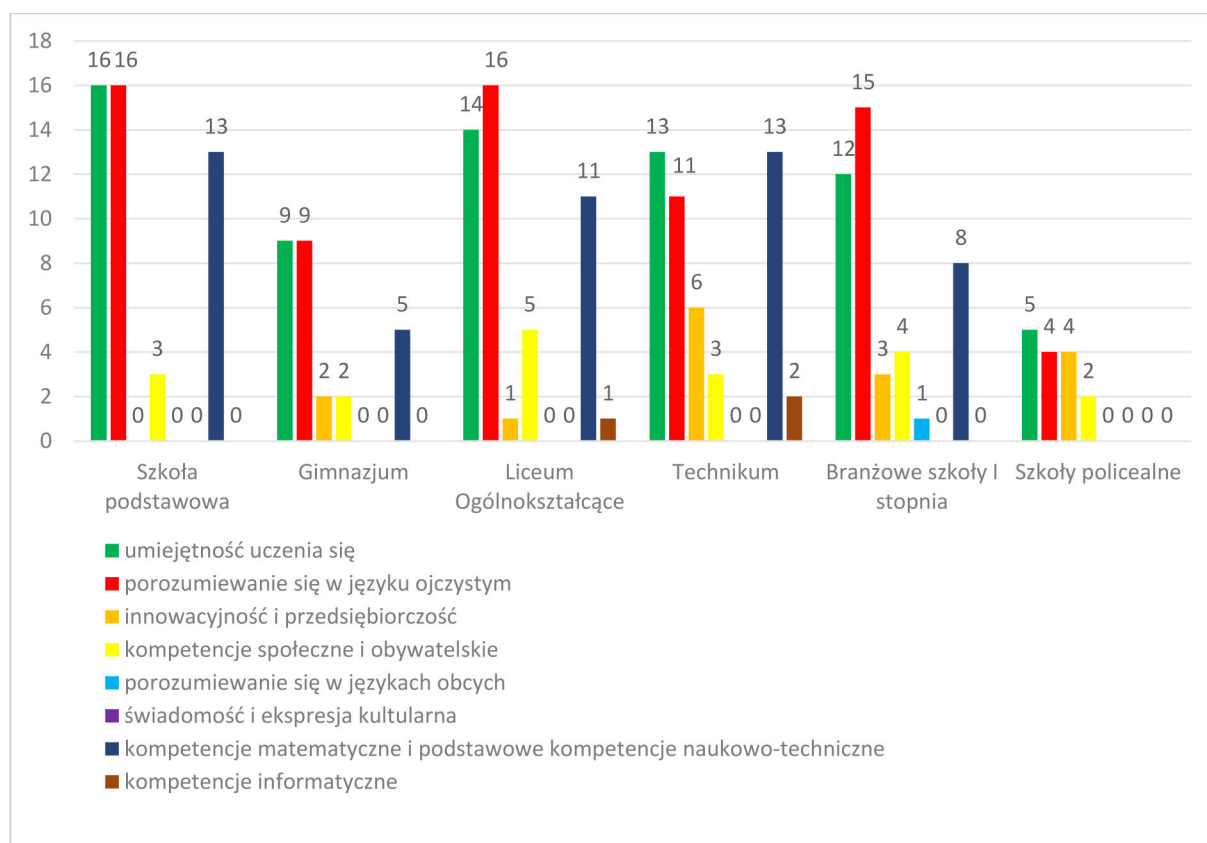
Badana kompetencja		Liczba wskazań
1.	porozumiewanie się w języku ojczystym	15
2.	umiejętność uczenia się	12
3.	kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne	8
4.	kompetencje społeczne i obywatelskie	4
5.	porozumiewanie się w językach obcych	1
6.	kompetencje informatyczne	2
7.	inicjatywność i przedsiębiorczość	3
8.	świadomość i ekspresja kulturalna	0

SZKOŁY POLICEALNE

Badana kompetencja		Liczba wskazań
1.	porozumiewanie się w języku ojczystym	4
2.	umiejętność uczenia się	5
3.	kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne	0
4.	kompetencje społeczne i obywatelskie	2
5.	porozumiewanie się w językach obcych	0
6.	kompetencje informatyczne	0

7.	inicjatywność i przedsiębiorczość	4
8.	świadomość i ekspresja kulturalna	0

Proporcje pomiędzy ilością wskazań dotyczących konkretnych kompetencji kształconych u uczniów w poszczególnych typach szkół ilustruje poniższy wykres.

Wykres 1. Kompetencje, których kształtowanie u uczniów było najczęściej obserwowane podczas zajęć edukacyjnych (według wskazań kuratorów oświaty)

Poniżej zestawiono kompetencje, których kształcenie podczas zajęć edukacyjnych obserwowane było najrzadziej. Należy do nich zaliczyć odpowiednio: w szkołach podstawowych – porozumiewanie się w językach obcych, a w gimnazjach – kompetencje informatyczne oraz świadomość i ekspresję kulturalną. Rozwijanie świadomości i ekspresji kulturalnej było najrzadziej rejestrowane w liceach ogólnokształcących, technikach, branżowych szkołach I stopnia i szkołach policealnych.

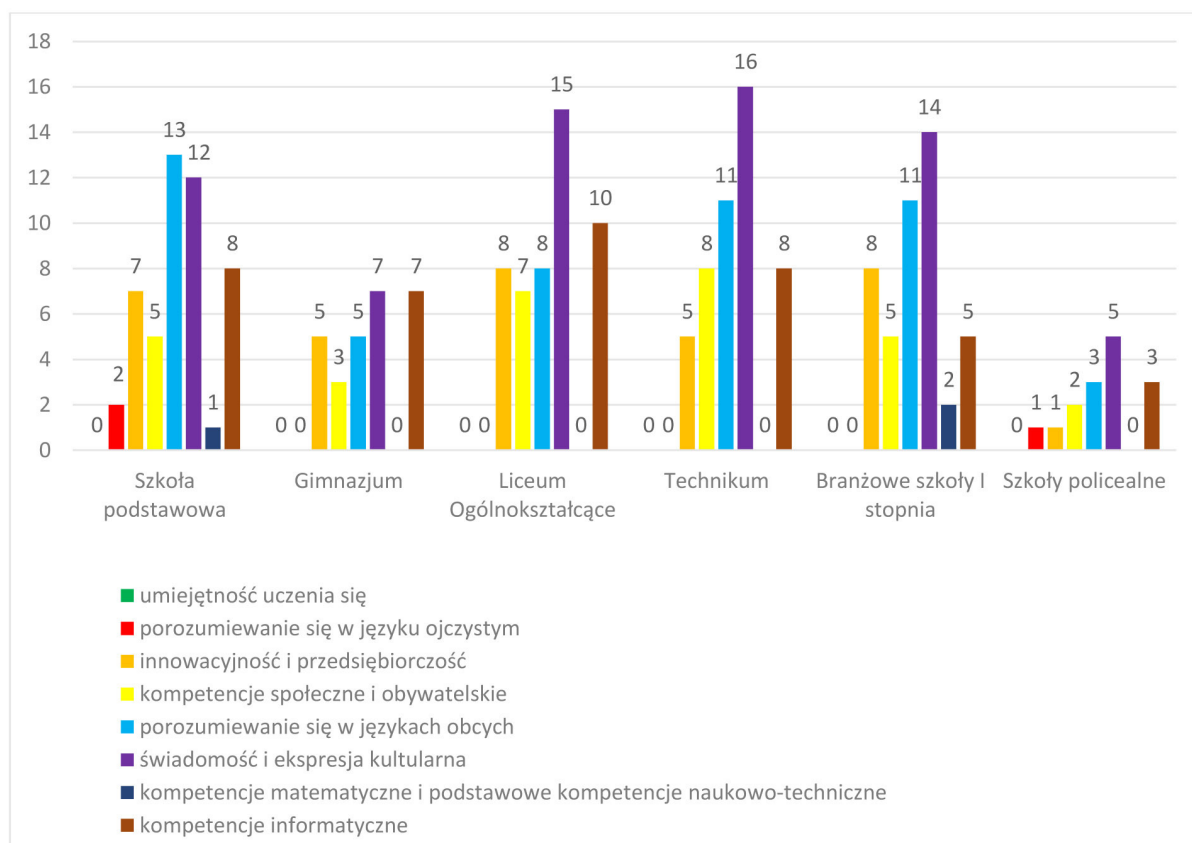
Tabela 3.

SZKOŁA PODSTAWOWA		
Badana kompetencja		Liczba wskazań
1.	porozumiewanie się w języku ojczystym	2
2.	umiejętność uczenia się	0
3.	kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne	1
4.	kompetencje społeczne i obywatelskie	5
5.	porozumiewanie się w językach obcych	13
6.	kompetencje informatyczne	8
7.	inicjatywność i przedsiębiorczość	7
8.	świadomość i ekspresja kulturalna	12
GIMNAZJUM		
Badana kompetencja		Liczba wskazań
1.	porozumiewanie się w języku ojczystym	0
2.	umiejętność uczenia się	0
3.	kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne	0
4.	kompetencje społeczne i obywatelskie	3
5.	porozumiewanie się w językach obcych	5
6.	kompetencje informatyczne	7
7.	inicjatywność i przedsiębiorczość	5
8.	świadomość i ekspresja kulturalna	7

LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE		
Badana kompetencja		Liczba wskazań
1.	porozumiewanie się w języku ojczystym	0
2.	umiejętność uczenia się	0
3.	kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne	0
4.	kompetencje społeczne i obywatelskie	7
5.	porozumiewanie się w językach obcych	8
6.	kompetencje informatyczne	10
7.	inicjatywność i przedsiębiorczość	8
8.	świadomość i ekspresja kulturalna	15
TECHNIKUM		
Badana kompetencja		Liczba wskazań
1.	porozumiewanie się w języku ojczystym	0
2.	umiejętność uczenia się	0
3.	kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne	0
4.	kompetencje społeczne i obywatelskie	8
5.	porozumiewanie się w językach obcych	11
6.	kompetencje informatyczne	8
7.	inicjatywność i przedsiębiorczość	5
8.	świadomość i ekspresja kulturalna	16

BRANŻOWA SZKOŁA I STOPNIA		
Badana kompetencja		Liczba wskazań
1.	porozumiewanie się w języku ojczystym	0
2.	umiejętność uczenia się	0
3.	kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne	2
4.	kompetencje społeczne i obywatelskie	5
5.	porozumiewanie się w językach obcych	11
6.	kompetencje informatyczne	5
7.	inicjatywność i przedsiębiorczość	8
8.	świadomość i ekspresja kulturalna	14
SZKOŁY POLICEALNE		
Badana kompetencja		Liczba wskazań
1.	porozumiewanie się w języku ojczystym	1
2.	umiejętność uczenia się	0
3.	kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne	0
4.	kompetencje społeczne i obywatelskie	2
5.	porozumiewanie się w językach obcych	3
6.	kompetencje informatyczne	3
7.	inicjatywność i przedsiębiorczość	1
8.	świadomość i ekspresja kulturalna	5

Rozkład kompetencji kluczowych, których kształcenie obserwowano najrzadziej w poszczególnych typach szkół, został zilustrowany na poniższym wykresie.

Wykres 2. Kompetencje, których kształtowanie u uczniów było najrzadziej obserwowane podczas zajęć edukacyjnych (według wskazań kuratorów oświaty)

W ramach sprawowanego nadzoru pedagogicznego dyrektorzy podejmowali działania wspierające nauczycieli w kształtowaniu i doskonaleniu kompetencji kluczowych uczniów. W odpowiedzi na zawarte w kwestionariuszu ankiety dla dyrektora pytanie: **Czy, a jeśli tak, jakie działania podejmował/a Pan/Pani w poprzednim i bieżącym roku szkolnym w ramach sprawowanego nadzoru pedagogicznego w celu wspierania nauczycieli w kształtowaniu i doskonaleniu kompetencji kluczowych uczniów?** najczęściej wskazywano odpowiednio¹:

a) w szkołach podstawowych:

- 1) zorganizowanie szkolenia zewnętrznego/wewnętrznego rady pedagogicznej na temat sposobów, form i metod pracy służących efektywnemu kształtowaniu kompetencji kluczowych uczniów – 14 wskazań,
- 2) opracowanie arkusza obserwacji zajęć ukierunkowanego na obserwację działań nauczyciela służących kształtowaniu lub doskonaleniu kompetencji kluczowych uczniów – 11,
- 3) zorganizowanie szkolenia zewnętrznego/wewnętrznego rady pedagogicznej na temat istoty i znaczenia kształtowania kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie – 9,
- 4) organizowanie lekcji otwartych ukierunkowanych na organizację procesu edukacyjnego sprzyjającego rozwojowi kompetencji kluczowych – 5,

¹ Liczba wskazań w dokumentach źródłowych (*Sprawozdania z nadzoru pedagogicznego sprawowanego przez kuratorów oświaty w roku szkolnym 2018/2019*).

- 5) udostępnienie literatury poświęconej kształtowaniu kompetencji kluczowych uczniów, wskazywanie bibliografii – 3,
- 6) udzielanie informacji zwrotnych dotyczących kształtowania kompetencji kluczowych uczniów po przeprowadzeniu obserwacji zajęć – 3,
- 7) wskazywanie nauczycielom pożądanych kierunków ich rozwoju, np. podczas dokonywania oceny ich pracy – 2,
- 8) poszerzenie księgozbioru biblioteki szkolnej o literaturę dotyczącą kształtowania kompetencji kluczowych uczniów, wskazywanie bibliografii – 1,
- 9) objęcie procesu kształcenia kompetencji kluczowych ewaluacją wewnętrzną – 1;

b) w gimnazjach:

- 1) zorganizowanie szkolenia zewnętrznego/wewnętrznego rady pedagogicznej na temat sposobów, form i metod pracy służących efektywnemu kształtowaniu kompetencji kluczowych uczniów – 7 wskazań,
- 2) zorganizowanie szkolenia zewnętrznego/wewnętrznego rady pedagogicznej na temat istoty i znaczenia kształtowania kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie – 7,
- 3) opracowanie arkusza obserwacji zajęć ukierunkowanego na obserwację działań nauczyciela służących kształtowaniu bądź doskonaleniu kompetencji kluczowych uczniów – 5,
- 4) organizowanie lekcji otwartych ukierunkowanych na organizację procesu edukacyjnego sprzyjającego rozwojowi kompetencji kluczowych – 3,
- 5) udostępnienie literatury poświęconej kształtowaniu kompetencji kluczowych uczniów, wskazywanie bibliografii – 2,
- 6) poszerzenie księgozbioru biblioteki szkolnej o literaturę dotyczącą kształtowania kompetencji kluczowych uczniów, wskazywanie bibliografii – 2,
- 7) udoskonalenie bazy szkolnej i jej wyposażenia – 1,
- 8) wskazywanie nauczycielom pożądanych kierunków ich rozwoju, np. podczas dokonywania oceny ich pracy, oceny dorobku zawodowego – 1,
- 9) udzielanie nauczycielom informacji zwrotnych w dotyczących kształtowania kompetencji kluczowych po przeprowadzeniu obserwacji zajęć – 1;

c) w liceach ogólnokształcących:

- 1) zorganizowanie szkolenia zewnętrznego/wewnętrznego rady pedagogicznej na temat istoty i znaczenia kształtowania kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie – 12 wskazań,
- 2) zorganizowanie szkolenia zewnętrznego/wewnętrznego rady pedagogicznej na temat sposobów, form, metod pracy służących efektywnemu kształtowaniu kompetencji kluczowych wśród uczniów – 11,
- 3) opracowanie arkusza obserwacji zajęć ukierunkowanego na obserwację działań nauczyciela służących kształtowaniu lub doskonaleniu kompetencji kluczowych uczniów – 6,
- 4) objęcie procesu kształtowania kompetencji kluczowych ewaluacją wewnętrzną – 6,
- 5) wskazywanie nauczycielom pożądanych kierunków ich rozwoju, np. podczas dokonywania oceny ich pracy – 4,

- 6) udzielanie informacji zwrotnych dotyczących kształtowania kompetencji kluczowych uczniów po przeprowadzeniu obserwacji zajęć – 4,
- 7) organizowanie lekcji otwartych ukierunkowanych na organizację procesu edukacyjnego sprzyjającego rozwojowi kompetencji kluczowych – 3,
- 8) wprowadzenie do planu działań szkoły oraz do działań nadzoru pedagogicznego dyrektora szkoły zagadnień dotyczących kształtowania u uczniów kompetencji kluczowych (monitorowanie, prowadzenie obserwacji zajęć) – 2,
- 9) poszerzenie księgozbioru biblioteki szkolnej o literaturę dotyczącą kształtowania kompetencji kluczowych uczniów – 2,
- 10) udostępnianie literatury poświęconej kształtowaniu kompetencji kluczowych uczniów, wskazywanie bibliografii – 1,
- 11) nawiązanie współpracy z innymi instytucjami w celu kształtowania inicjatywności i przedsiębiorczości – 1;

d) w technikach:

- 1) zorganizowanie szkolenia zewnętrznego/wewnętrznego rady pedagogicznej na temat istoty i znaczenia kształtowania kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie – 9 wskazań,
- 2) zorganizowanie szkolenia zewnętrznego/wewnętrznego rady pedagogicznej na temat sposobów, form i metod pracy służących efektywnemu kształtowaniu kompetencji kluczowych uczniów – 11,
- 3) objęcie procesu kształtowania kompetencji kluczowych ewaluacją wewnętrzną – 6,
- 4) organizowanie lekcji otwartych ukierunkowanych na organizację procesu edukacyjnego sprzyjającego rozwojowi kompetencji kluczowych – 5,
- 5) opracowanie arkusza obserwacji zajęć ukierunkowanego na obserwację działań nauczyciela służących kształtowaniu lub doskonaleniu kompetencji kluczowych uczniów – 4,
- 6) poszerzenie księgozbioru biblioteki szkolnej o literaturę dotyczącą kształtowania kompetencji kluczowych uczniów, wskazywanie bibliografii – 3,
- 7) wskazywanie nauczycielom pożądanych kierunków ich rozwoju, np. podczas dokonywania oceny ich pracy – 2,
- 8) udzielanie informacji zwrotnych dotyczących kształtowania kompetencji kluczowych uczniów po przeprowadzeniu obserwacji zajęć – 2,
- 9) zapewnienie przez organ prowadzący właściwych warunków organizacyjno-technicznych (szybki internet, baza lokalowa w postaci nowych lub dodatkowych sal lub pracowni, unowocześnienie wyposażenia pracowni zawodowych) – 1
- 10) korzystanie ze wsparcia organów nadzoru pedagogicznego w zakresie uczestnictwa w spotkaniach, konferencjach z udziałem specjalistów we wskazanym obszarze – 1,
- 11) wprowadzenie przedmiotowych zadań do indywidualnych planów rozwoju zawodowego nauczycieli realizujących awans zawodowy (m.in. staże zagraniczne dla nauczycieli języków obcych) – 1;

e) w branżowych szkołach I stopnia:

- 1) zorganizowanie szkolenia wewnętrznego lub zewnętrznego rady pedagogicznej na temat istoty i znaczenia kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie – 11 wskazań,
- 2) zorganizowanie szkolenia wewnętrznego lub zewnętrznego rady pedagogicznej na temat sposobów, form i metod pracy służących efektywnemu kształtowaniu kompetencji kluczowych uczniów – 11,
- 3) udostępnianie literatury poświęconej kształtowaniu kompetencji kluczowych uczniów, wskazywanie bibliografii – 5,
- 4) poszerzenie księgozbioru biblioteki szkolnej o literaturę dotyczącą kształtowania kompetencji kluczowych uczniów, wskazywanie bibliografii – 5,
- 5) udzielanie informacji zwrotnych dotyczących kształtowania kompetencji kluczowych uczniów po przeprowadzeniu obserwacji zajęć – 4,
- 6) opracowanie arkusza obserwacji zajęć ukierunkowanego na obserwację działań nauczyciela służących kształtowaniu bądź doskonaleniu kompetencji kluczowych uczniów – 3,
- 7) organizowanie lekcji otwartych ukierunkowanych na organizację procesu edukacyjnego sprzyjającego rozwojowi kompetencji kluczowych – 2,
- 8) objęcie procesu kształtowania kompetencji kluczowych ewaluacją wewnętrzną – 1,
- 9) prowadzenie dla nauczycieli doradztwa w sprawach kształcenia, wychowania i opieki nad dzieckiem – 1,
- 10) wskazywanie nauczycielom pożądanych kierunków ich rozwoju, np. podczas dokonywania oceny ich pracy – 1,
- 11) zatrudnienie specjalistów (pedagog, psycholog) – 1;

f) w szkołach policealnych:

- 1) zorganizowanie szkolenia wewnętrznego lub zewnętrznego rady pedagogicznej doskonalącego, systematyzującego, aktualizującego wiedzę na temat istoty i znaczenia kompetencji kluczowych w procesie uczenia się – 4 wskazania,
- 2) opracowanie arkusza obserwacji zajęć ukierunkowanego na obserwację działań nauczyciela służących kształtowaniu lub doskonaleniu kompetencji kluczowych uczniów – 4,
- 3) udział nauczycieli w lekcjach otwartych, wskazywanie kierunku rozwoju – 2,
- 4) udostępnianie literatury poświęconej kształtowaniu kompetencji kluczowych uczniów, wskazywanie bibliografii – 1,
- 5) objęcie procesu kształtowania kompetencji kluczowych ewaluacją wewnętrzną – 1,
- 6) wskazywanie nauczycielom pożądanych kierunków ich rozwoju, np. podczas dokonywania oceny ich pracy – 1,
- 7) udzielanie informacji zwrotnych dotyczących kształtowania kompetencji kluczowych uczniów po przeprowadzeniu obserwacji zajęć – 1,
- 8) zorganizowanie szkolenia wewnętrznego rady pedagogicznej na temat sposobów, form i metod pracy służących efektywnemu kształtowaniu kompetencji kluczowych uczniów – 1,
- 9) udostępnienie literatury poświęconej kształtowaniu kompetencji kluczowych uczniów, wskazywanie bibliografii – 1.

W odpowiedzi na pytanie ankietowe skierowane do dyrektorów szkół: **Jakiego wsparcia w Pana/Pani ocenie potrzebuje szkoła, aby w pełni wdrażać działania sprzyjające kształtowaniu i rozwijaniu kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie?** najczęściej wskazywano odpowiednio²:

a) w szkołach podstawowych:

- 1) poprawę warunków lokalowych, w tym doposażenie szkół w odpowiednie pomoce dydaktyczne i multimedia (m.in. nowoczesny sprzęt multimedialny), organizację pracowni przedmiotowych – 16 wskazań,
- 2) zapewnienie nauczycielom i dyrektorom możliwości systematycznego udziału w bezpłatnych szkoleniach (wewnętrznych i zewnętrznych) w ramach wspomagania rozwoju szkoły (m.in. zwiększenie różnorodności form doskonalenia nauczycieli) – 12,
- 3) współpracę ze specjalistami (m. in. doradcami metodycznymi) – 5,
- 4) poszerzenie księgozbioru biblioteki szkolnej o literaturę dotyczącą kształcenia kompetencji kluczowych uczniów – 3,
- 5) zwiększenie funduszy na doskonalenie zawodowe nauczycieli – 3,
- 6) urozmaicenie zajęć pozalekcyjnych i form rozwijających kompetencje kluczowe, np. obozy naukowe czy językowe – 2,
- 7) wsparcie dyrektorów przez organ nadzoru pedagogicznego – 2,
- 8) organizację procesu wspomagania prowadzonego przez podmioty zewnętrzne – 2,
- 9) systemowe podejście do kształcenia kompetencji kluczowych przez modyfikację podstawy programowej, która stworzy większe możliwości i swobodę doboru treści, metod i form nauczania oraz skoreluje je z potrzebami rynku pracy – 1;

b) w gimnazjach:

- 1) zapewnienie nauczycielom i dyrektorom możliwości systematycznego udziału w bezpłatnych szkoleniach (wewnętrznych i zewnętrznych) w ramach wspomagania rozwoju szkoły (organizacja specjalistycznych warsztatów) – 8 wskazań,
- 2) doposażenie szkoły w niezbędne pomoce dydaktyczne, wzbogacenie pracowni przedmiotowych – 7,
- 3) organizację procesu wspomagania prowadzonego przez podmioty zewnętrzne (współpraca z ośrodkami szkoleniowymi i lokalnym środowiskiem) – 3,
- 4) wsparcie finansowe mające na celu zapewnienie uczniom dostępu do większej ilości wydarzeń kulturalnych – wizyt w muzeach, teatrach, na koncertach, wycieczek edukacyjnych itd. – 2,
- 5) wsparcie doradców metodycznych – 2,
- 6) wsparcie finansowe kół zainteresowań – 2,
- 7) wsparcie dyrektora w realizacji nadzoru pedagogicznego przez organ zewnętrznego nadzoru pedagogicznego – 1,
- 8) poszerzenie księgozbioru biblioteki szkolnej o literaturę dotyczącą kształcenia kompetencji kluczowych uczniów – 1,

² Liczba wskazań w dokumentach źródłowych (*Sprawozdania z nadzoru pedagogicznego sprawowanego przez kuratorów oświaty w roku szkolnym 2018/2019*).

- 9) upowszechnianie dobrych praktyk – 1,
- 10) kontynuowanie monitoringu kształtowania kompetencji kluczowych uczniów – 1;

c) w liceach ogólnokształcących:

- 1) zapewnienie nauczycielom i dyrektorom możliwości systematycznego udziału w bezpłatnych szkoleniach (wewnętrznych i zewnętrznych) w ramach wspomagania rozwoju szkoły – w tym w szkoleniach rad pedagogicznych i kursach językowych) – 15 wskazań,
- 2) unowocześnienie sprzętu komputerowego i zwiększenie nakładów na wyposażenie pracowni (w tym pracowni specjalistycznych) w odpowiedni sprzęt i pomoce dydaktyczne – 11,
- 3) współpracę ze specjalistami (m.in. zatrudnienie profesjonalnych doradców zawodowych i metodycznych) – 6,
- 4) wsparcie finansowe na wymianę dobrych praktyk, w tym wizyty studyjne – 3,
- 5) zwiększenie wsparcia finansowego na realizację projektów międzynarodowych (z udziałem uczniów i nauczycieli) – 2,
- 6) finansowanie przedsięwzięć szkolnych (np. przedstawień teatralnych, wyjazdów uczniów, wymiany międzynarodowej) – 2,
- 7) współpracę ze specjalistami (pedagogiem, psychologiem – diagnozowanie) – 2,
- 8) współpracę z instytucjami, które wspierają szkołę w procesie kształcenia i rozwijania kompetencji kluczowych uczniów – 1,
- 9) zmniejszenie liczebności uczniów w oddziałach klasowych – 1,
- 10) zmiany programowe w nauczaniu przedmiotów matematyczno-przyrodniczych – 1,
- 11) włączenie się rodziców w kształcenie u ich dzieci kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie – 1,
- 12) wyposażenie nauczycieli w materiały merytoryczne – 1;

d) w technikach:

- 1) zapewnienie nauczycielom i dyrektorom możliwości systematycznego udziału w bezpłatnych szkoleniach (wewnętrznych i zewnętrznych) w ramach wspomagania rozwoju szkoły – w tym w szkoleniach rady pedagogicznej – 14 wskazań,
- 2) zapewnienie przez organ prowadzący właściwych warunków organizacyjno-technicznych (szybki internet, baza lokalowa w postaci nowych lub dodatkowych sal i pracowni, unowocześnienie wyposażenia pracowni zawodowych) – 11;
- 3) organizowanie zagranicznych szkoleń i staży dla nauczycieli, w celu doskonalenia kompetencji w zakresie języków obcych (zwiększenie dostępności projektów unijnych dla małych placówek) – 4,
- 4) wsparcie doradców metodycznych i dyrektora w ramach sprawowanego nadzoru – 3,
- 5) wsparcie finansowe mające na celu zapewnienie uczniom dostępu do większej ilości wydarzeń kulturalnych – wizyt w muzeach, teatrach, na koncertach, wycieczek edukacyjnych itd. – 3,
- 6) wsparcie finansowe kół zainteresowań – 3,

- 7) zakup literatury fachowej dotyczącej rozwijania i kształtowania kompetencji kluczowych – 2,
- 8) zmniejszenie liczebności uczniów w oddziałach klasowych – 2,
- 9) możliwość korzystania ze wsparcia organu nadzorującego w zakresie możliwości uczestniczenia w spotkaniach, konferencjach z udziałem specjalistów w danej dziedzinie na temat sposobów kształtowania kompetencji kluczowych w ramach realizacji podstaw programowych – 1,
- 10) opracowanie materiałów pomocnych we wdrażaniu kompetencji kluczowych – 1,
- 11) zapewnienie możliwości udziału uczniów i nauczycieli w projektach rozwijających kompetencje kluczowe – 1,
- 12) dostęp do specjalistów (pedagoga, psychologa) – 1;

e) w branżowych szkołach I stopnia:

- 1) szkolenia wewnętrzne rady pedagogicznej na temat istoty i znaczenia kształtowania kompetencji uczniów w procesie uczenia się przez całe życie – 10,
- 2) szkolenia zewnętrzne dla nauczycieli (m.in. warsztaty) – 10,
- 3) doposażenie pracowni informatycznych w pomoce dydaktyczne, w tym multimedia – 9,
- 4) wsparcie finansowe mające na celu zapewnienie uczniom dostępu do większej ilości wydarzeń kulturalnych – wizyt w muzeach, teatrach, na koncertach, wycieczek edukacyjnych itd. – 3,
- 5) poszerzenie księgozbioru biblioteki szkolnej o literaturę wydaną w językach obcych i książki o tematyce związanej z rozwijaniem kompetencji kluczowych – 3,
- 6) współpracę ze specjalistami (wsparcie dyrektora przez doradców metodycznych oraz innych) – 3,
- 7) promowanie dobrych praktyk, udział w projektach – 2,
- 8) organizację szkoleń z zakresu technologii informacyjno-komunikacyjnych dla nauczycieli, rodziców i uczniów – 1,
- 9) współpracę mającą na celu wymianę doświadczeń pomiędzy nauczycielami w obrębie szkoły i pomiędzy szkołami – 1,
- 10) stworzenie i wdrożenie ogólnopolskiego programu mającego na celu upowszechnienie wiedzy o roli kompetencji kluczowych w rozwoju społecznym i gospodarczym – 1,
- 11) opracowanie arkusza obserwacji zajęć ukierunkowanego na obserwację działań nauczyciela służących kształtowaniu bądź doskonaleniu kompetencji kluczowych – 1;

f) w szkołach policealnych:

- 1) zakup nowoczesnego sprzętu multimedialnego (doposażenie szkół w pomoce dydaktyczne) – 5 wskazań,
- 2) organizowanie konferencji szkoleniowych dla nauczycieli, udział nauczycieli w warsztatach, szkoleniach jak w pełni diagnozować poziom opanowania kompetencji kluczowych przez uczniów – 3,
- 3) wsparcie finansowe kół zainteresowań – 2,

- 4) wsparcie finansowe mające na celu zapewnienie uczniom dostępu do większej ilości wydarzeń kulturalnych – wizyt w muzeach, teatrach, na koncertach, wycieczek edukacyjnych itd. – 1,
- 5) udostępnienie publikacji internetowych o charakterze merytorycznym i metodycznym zawierających informacje dotyczące kompetencji kluczowych oraz oprogramowania do wykorzystania w procesie dydaktycznym – 1,
- 6) wsparcie doradców metodycznych i dyrektora w ramach sprawowanego nadzoru – 1,
- 7) udział nauczycieli w zajęciach otwartych – 1.

III. Wnioski z przeprowadzonego badania

1. Wnioski wynikające z analizy wyników monitorowania

Wśród zgłaszanych przez dyrektorów szkół potrzeb związanych z kształceniem kompetencji kluczowych uczniów kuratorzy oświaty wskazywali najczęściej potrzeby z zakresu³:

- 1) poszerzania wiedzy na temat kształcenia kompetencji kluczowych oraz ich znaczenia w rozwoju uczniów (m.in. systematycznych warsztatowych szkoleń zewnętrznych lub wewnętrznych oraz konferencji – w szczególności w zakresie kształtowania umiejętności diagnozowania poziomu kompetencji uczniów) oraz form i metod pracy służących efektywnemu ich kształtowaniu – 14 wskazań z 16;
- 2) doposażania szkół w pomoce multimedialne oraz w literaturę fachową dla nauczycieli – w celu stworzenia warunków do efektywniejszego kształtowania u uczniów kompetencji kluczowych (m.in. dzięki cyfrowym laboratoriom językowym) – 5;
- 3) doskonalenia kompetencji nauczycieli w zakresie wykorzystywania technologii informacyjno-komunikacyjnych w nauczaniu – zarówno w ramach wewnątrzszkolnego, jak i pozaszkolnego doskonalenia zawodowego – 4;
- 4) współpracy ze specjalistami (objęcia szkół procesowym wsparciem w zakresie kształtowania przez nauczycieli kompetencji kluczowych uczniów) – 3;
- 5) propagowania dobrych praktyk w zakresie rozwijania kompetencji uczniów (wymiany doświadczeń) – 3;
- 6) uwzględniania w ofercie doskonalenia nauczycieli metodyki nowoczesnego nauczania opartego na aktywności uczniów oraz wsparcia ze strony doradców metodycznych) – 2;
- 7) stworzenia platformy e-learningowej z zasobami dydaktycznymi, wspierającymi proces kształcenia u uczniów kompetencji kluczowych – 1;
- 8) przeprowadzania kontroli planowej w zakresie kształtowania kompetencji kluczowych – 1;
- 9) opracowania dla dyrektorów szkół gotowego arkusza obserwacji działań nauczyciela ukierunkowanego na obserwację kształcenia kompetencji kluczowych – 1;

³ Liczba wskazań w dokumentach źródłowych (*Sprawozdania z nadzoru pedagogicznego sprawowanego przez kuratorów oświaty w roku szkolnym 2018/2019*).

- 10) organizowania dla nauczycieli lekcji otwartych oraz projektów międzyprzedmiotowych związanych z kształtowaniem kompetencji kluczowych – 1;
- 11) upowszechniania materiałów metodycznych, scenariuszy lekcji, narzędzi do diagnoz i ewaluacji, sprawdzonych form i metod pracy, wspierających nauczycieli we wdrażaniu nowych rozwiązań w zakresie rozwoju kompetencji kluczowych uczniów – 1;
- 12) uzupełniania wyposażenia szkół w specjalistyczne pomieszczenia i pracownie – np. cyfrowe laboratoria językowe, mobilne laboratoria cyfrowe – 1.

W odniesieniu do planowania nadzoru pedagogicznego najczęściej formułowano potrzeby⁴:

- 1) kontynuowania w szkołach monitorowania zewnętrznego w zakresie kształtowania kompetencji kluczowych uczniów – 6 wskazań z 16;
- 2) uwzględniania tematyki kształcenia kompetencji kluczowych podczas prowadzenia czynności nadzoru pedagogicznego (np. w tematyce obserwacji zajęć) – 4;
- 3) objęcia jak największej liczby szkół (rad pedagogicznych) systematycznymi szkoleniami doskonalącymi dotyczącymi istoty i znaczenia kompetencji kluczowych w procesie uczenia się – 3;
- 4) monitorowania procesu kontroli kształtowania kompetencji kluczowych przez dyrektorów szkół podczas dokonywania oceny ich pracy – 2;
- 5) uwzględniania we wspomaganiu pracy szkół i placówek problematyki wykorzystywania technologii informacyjno-komunikacyjnych w procesie nauczania oraz kształtowania u uczniów kompetencji kluczowych podczas zajęć przedmiotowych, pozalekcyjnych i pozaszkolnych – 2;
- 6) uwzględniania problematyki kształtowania kompetencji kluczowych w ewaluacji wewnętrznej (systematycznej analizy efektów kształcenia) – 2;
- 7) zwracania dyrektorom szkół uwagi na możliwość uwzględniania w planie nadzoru pedagogicznego monitorowania stopnia wykorzystywania przez nauczycieli podczas zajęć TIK i kształtowania u uczniów ww. kompetencji – 1;
- 8) monitorowania kształtowania kompetencji kluczowych także w przedszkolach – 1;
- 9) opracowania w szkołach arkusza obserwacji zajęć ukierunkowanego na obserwację działań nauczyciela służących kształtowaniu bądź doskonaleniu kompetencji kluczowych – 1;
- 10) przeprowadzania dla wizytatorów szkoleń z zakresu rozwijania kompetencji kluczowych – 1;
- 11) monitorowania realizacji podstaw programowych, w tym opracowywania programów nauczania, z uwzględnieniem kształcenia kompetencji kluczowych – 1.

⁴ Liczba wskazań w dokumentach źródłowych (*Sprawozdania z nadzoru pedagogicznego sprawowanego przez kuratorów oświaty w roku szkolnym 2018/2019*).

2. Wnioski dotyczące organizacji monitorowania

W zakresie organizacji procesu monitorowania kuratorzy wnioskowali o⁵:

- 1) dostosowanie form, metod i narzędzi monitorowania do potrzeb szkół i placówek (modyfikację narzędzi) – 3 wskazania z 16;
- 2) modyfikację modułu statystycznego monitorowania w celu umożliwienia generowania podsumowań (zestawień) jego wyników z podziałem na województwa, powiaty, gminy i miejscowości) – 7;
- 3) prowadzenie monitorowania kształcenia kompetencji kluczowych w jednym typie szkoły w danym roku szkolnym (w celu szczegółowego zbadania, w jakim stopniu szkoły te organizują i realizują proces edukacyjny pod kątem kształcenia u uczniów kompetencji kluczowych) – 5;
- 4) zastosowanie w kwestionariuszach ankiet pytań filtrujących, które umożliwią udzielanie odpowiedzi adekwatnych do sytuacji respondentów – 2;
- 5) prowadzenie krótkiego szkolenia przed rozpoczęciem monitorowania – 1;
- 6) planowanie monitorowania z wyłączeniem okresowego zaangażowania dyrektorów w zadania typu: matury, egzamin ósmoklasisty, egzaminy zawodowe – 1;
- 7) pomijanie w monitorowaniu szkół, o których wiadomo, że kończą swoją działalność – 1;
- 8) zwiększenie liczby zajęć obserwowanych pod kątem kształtowania kompetencji kluczowych uczniów – 1;
- 9) opracowywanie wyników monitorowania oraz poddawanie ich pod dyskusję podczas spotkań wizytatorów z dyrektorami szkół i placówek w tzw. rejonach wizytacyjnych – 1;
- 10) organizowanie z dyrektorami szkół i placówek narad poświęconych m.in. skuteczności nadzoru pedagogicznego dyrektora nad przestrzeganiem praw dziecka i praw ucznia lub wychowanka w danej szkole czy placówce – 1;
- 11) umieszczenie na platformie Systemu Ewaluacji Oświaty (SEO) czytelnych instrukcji dla dyrektora przed każdym badaniem z zakresu monitorowania – 1;
- 12) upowszechnienie wyników monitorowania w zakresie kształcenia u uczniów kompetencji kluczowych przeprowadzonego w roku szkolnym 2018/2019, w odniesieniu do całego kraju oraz z podziałem na poszczególne województwa – 1.

Wyniki oraz wnioski z przeprowadzonego badania opracowali: dr Barbara Sikora i Bronisław Michał Boryca z Wydziału Nadzoru Pedagogicznego Ośrodka Rozwoju Edukacji w Warszawie.

⁵ Liczba wskazań w dokumentach źródłowych (*Sprawozdania z nadzoru pedagogicznego sprawowanego przez kuratorów oświaty w roku szkolnym 2018/2019*).

Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
tel. 22 345 37 00, fax 22 345 37 70
e-mail: sekretariat@ore.edu.pl

www.ore.edu.pl

